

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR**BAYRAM ÇETİNER BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2021/47873
Karar Tarihi : 3/7/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Muhterem İNCE
Raportör : Yüksel GÜNARSLAN
Başvurucu : Bayram ÇETİNER
Vekili : Av. Ali BOZAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikteki canlı bomba saldırısı sonucu meydana gelen yaralanma ve bu olaydan doğan zararların tazmini talebiyle açılan davanın kısmen reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkı başta olmak üzere anayasal hakların ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Bazı sivil toplum kuruluşlarınca gerekli yasal izinler alınarak 10/10/2015 Cumartesi günü 12.00-16.00 saatleri arasında Ankara'da barış, emek ve demokrasi konulu bir miting yapılması kararlaştırılmıştır. Planlamaya göre farklı şehirlerden gelen gruplar Ankara Tren Garı'nda toplanacak ve Talatpaşa Bulvarı, Opera Meydanı ile Atatürk Bulvarı'nı takiben Sıhhiye Meydanı'na yürüyecektir. Ankara Tren Garı önünde 10/10/2015 tarihinde toplanan kalabalığın hazırlıkları sürerken saat 10.04 sıralarında peş peşe iki patlama meydana gelmiş, olay nedeniyle pek çok kişi ölmüş ve yaralanmıştır (*Hasan Kılıç* [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, §§ 7, 8). Mitinge katılmak için Mersin'den Ankara'ya gelen başvuru da patlama sonucu vücuduna isabet eden bilye taneleri nedeniyle yaralanmıştır.

3. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının olay hakkında yürüttüğü soruşturmada saldırının DEAŞ terör örgütüne üye olan iki canlı bomba tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

4. İçişleri Bakanlığı, olay öncesinde yeterli güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığı konusunda iki mükiye başmüfettişi ile iki polis başmüfettişine ön inceleme yaptırmıştır.

5. Ön inceleme sonunda hazırlanan raporda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. 29/1/2015 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Emniyet Müdürlüğü Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Önleme ve Müdahale Planı'nda toplantı ve gösteri yürüyüşleri için farazyelerin, alınacak önlemlerin ve hareket tarzının nasıl olacağı ayrıntılı olarak belirlenmiş; toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanlara dışarıdan herhangi bir saldırının olabileceği ihtimalinin de gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Bahse konu plana göre Güvenlik Şube Müdürlüğünün toplantı öncesinde yapacağı işlemler arasında toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak elde edilen her türlü istihbari bilgiyi süratle değerlendirmek de vardır. Planda genel olarak alınacak tedbirleri planlama ve organize etme görevlerinin Güvenlik Şube Müdürlüğüne ait olduğu, İstihbarat ve Terörle Mücadele (TEM) Şube Müdürlüklerinin genel olarak toplantı ve gösteri yapılacağı günün kesinleşmesinden itibaren toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak istihbarat toplama görevini yerine getirecekleri belirtilmiştir.

ii. 10/10/2015 tarihinde Sıhhiye Meydanı'nda yapılmak istenen miting için güvenlik planlaması yapılmış, saat 08.00'den itibaren görev yapmak üzere Asayiş Harekât Merkezi oluşturulmuş ve toplantı öncesinde bomba aramasını da içeren alan aramaları yapılmıştır. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır. Bununla birlikte toplanma alanı olan tren garı ve çevresinde arama noktaları oluşturularak kişilerin üstleri aranmamış, kişilerin üst aramasının miting yeri olan Sıhhiye Meydanı girişinde yapılması planlanmıştır.

iii. Mitinge tahminen 10.000 kişinin katıldığı ve 2.044 personelin görevlendirildiği dikkate alındığında yıl içinde yapılan benzer mitinglere nazaran görevlendirilen personel sayısı yeterlidir.

iv. Miting için alınacak güvenlik tedbirlerini ve personelin hareket tarzını göstermek üzere Ankara Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğünün 8/10/2015 tarihli ve "*emniyet tedbiri*" konulu yazısı ilgili birimlere gönderilmiştir. Bahse konu yazıda alınacak güvenlik tedbirleri ve personelin hareket tarzı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

v. 2015 yılı başından itibaren İstihbarat ve TEM Şube Müdürlüklerine değişik kaynaklardan birçok istihbarat bilgisi gelmiştir. Bu istihbarat bilgilerinin büyük çoğunluğu ya yer, zaman ve kişiye ilişkin somut bilgiler ihtiva etmemiş ya da teyide muhtaç niteliktedir ancak sözü edilen istihbarat bilgilerinin yine de güvenlik tedbirlerinin planlamasında dikkate alınması gerekir. 2015 yılında DEAŞ terör örgütü ile ilişkili istihbaratın fazlalığına rağmen Ankara Tren Garı önünde canlı bomba terör eylemini gerçekleştiren Y.E.A.nın da aralarında olduğu bazı şahısların canlı bomba eyleminde bulunabileceğine ve irtibatlı oldukları DEAŞ terör örgütünün Diyarbakır ve Suruç terör eylemlerinden sonra ülkemizde ses getirecek başka terör eylemi hazırlığı içinde olduğuna, halkın kalabalık olduğu yerlerde, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde birden fazla canlı bomba eylemi yapabileceğine yönelik istihbaratlar son derece önemlidir zira toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yoğun olarak yapıldığı illerin başında Ankara gelmektedir. Bu sebeple anılan nitelikteki bilgilerin toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin güvenliğini planlamakla sorumlu il emniyet müdürü, emniyet müdür yardımcısı, emniyet birimleri hatta vali ile

paylaşılması gereklidir. Buna rağmen TEM Şube Müdürlüğü, emniyet tedbirlerinin gözden geçirilmesi veya sıklaştırılması amacıyla emniyet birimlerine çoğunlukla aynı içerikli yazılar göndermiştir.

vi. Gelen istihbarat bilgileri üzerine TEM ve İstihbarat Şube Müdürlükleri tarafından genellikle kişilerin Ankara ile bağlantıları araştırılmış, Suroç'ta meydana gelen patlama sonrasında birim müdürlerinin katılımı ile il emniyet müdürü başkanlığında bazı toplantılar gerçekleştirilmiştir. Terör eylemlerine karşı daha duyarlı olunması konusunda tamim hazırlanmış ve değişik önleyici tedbirler -bu tedbirlerin neler olduğu açıklanmamıştır- alınmıştır. Ayrıca TEM ve İstihbarat Şube Müdürlüklerinin koordine ettiği operasyonlar yapılarak bazı terör eylemleri önlenmiştir (ön incelemeye dair süreç ve ön inceleme sonunda hazırlanan rapor hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Hasan Kılıç*, §§ 11-15).

6. Başvurucu, İçişleri Bakanlığına başvuruda bulunarak bombalı saldırı sonucu uğradığını ileri sürdüğü maddi ve manevi zararları için tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucunun talebi zımnen reddedilmiştir.

7. Başvurucu, Ankara 15. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde 200.000 TL manevi ve fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 5.000 TL maddi tazminat talepli tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; saldırı gerçekleşebileceği yönünde istihbarat bilgisine sahip olmasına rağmen idarenin saldırının önlenmesi ve mitingle gösteri yürüyüşünün sağlıklı bir şekilde yapılması için gerekli tedbirleri almadığına ilişkin birçok iddiada bulunup güvenlik güçlerinin ölenlerin, yaralananların ve yaralılara yardım edenlerin üzerine olaydan sonra gaz bombası atıp cankurtaranların olay yerine ulaşmasını ve ilk yardım çalışmalarını fiilen engellediğini ileri sürmüştür. Ayrıca DEAŞ saldırılarına ilişkin uyarı yazılarının ilgili yerlerden getirtilmesini, DEAŞ ile ilgili istihbarat bilgilerinin temini için yazışma yapılmasını, Adıyaman'da bulunan birimlerle yazışma yapılarak DEAŞ faaliyetleri hakkında yürütülen soruşturma dosyalarının istenmesini, Suroç'ta gerçekleşen saldırıyla ilgili bilgi talep edilmesini, Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığıyla konuyla ilgili yazışma yapıp ilgili bilgi ve belgelerin istenmesini talep etmiştir. Bunların yanında miting öncesinde miting katılan kişilerin güvenliğinin sağlanması için yapılan planlamalara, alınan fiili tedbirlere ilişkin tüm bilgi ve belgelerin Ankara Valiliği ile Ankara Emniyet Müdürlüğünden temin edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

8. İdare Mahkemesi 23/5/2017 tarihli ara kararıyla Ankara Valiliğinin hasım konumuna alınmasına karar vermiştir.

9. İçişleri Bakanlığı; savunmasında idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan bir güvenlik açığı olmadığını, idarenin üzerine düşen dikkat ve özeni gösterdiğini, olayın bir terör saldırısı olduğunu, patlamaların miting alanı dışında ve miting için kararlaştırılan zaman diliminden önce yaşandığını, idarenin hizmet kusuru bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca uyuşmazlığın 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılama Hakkında Kanun çerçevesinde çözülmesi gerektiğini, manevi zararların ise 5233 sayılı Kanun kapsamında olmadığını öne sürmüştür.

10. Diğer davalı Ankara Valiliği de İçişleri Bakanlığının savunmaları ile benzer şekilde savunma yapmıştır. Ayrıca Ankara Valiliği savunma ekinde, olay sonrası idareye yönelik -bir başka tam yargı davasında ileri sürülen- hizmet kusuru iddialarını yanıtlayan 17/3/2016 tarihli Ankara İl Emniyet Müdürlüğü yazısını, olayda zarar gören kişilerin kimler

olduğunu gösteren listeyi, başvuruçunun tazminat talebi sürecine ilişkin yazışmaları, toplantıya izin verilmesine dair 30/9/2015 tarihli Ankara Valiliği yazısını, olay sonrası sağlık hizmeti sunumuna dair Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ve 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğü yazıları ile Olay Tutanağı'nı İdare Mahkemesine sunmuştur.

11. Ankara İl Sağlık Müdürlüğünün anılan yazısında, patlama öncesinde olay yerinde tam teçhizatlı üç ambulansın bekletildiği, patlama ihbarı üzerine olay yerine 57'si resmî, 5'i özel olmak üzere 62 ambulans görevlendirilerek yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiği ve 65 dakika içinde olay yerinde hiçbir yaralı kalmadığı belirtilmiştir. Yine Ankara Valiliği 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğünün 29/4/2016 tarihli yazısında, olaya ilişkin ilk çağrının 10.05'te yapıldığı, çağrının başlangıcından 33 saniye sonra vaka formunun düzenlendiği, devamında eş zamanlı olarak gerekli yönlendirmelerin yapıldığı ve bu süreçte herhangi bir iletişim aksaklığı yaşanmadığı ifade edilmiştir.

12. Ankara Valiliğinin savunma dilekçesi ekindeki 23/10/2015 tarihli Olay Tutanağı'nda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır.

ii. Olay sabahı saat 06.02'den itibaren 500 adet bariyer kullanılarak miting alanının çevrelenmesine başlanmıştır.

iii. Miting için gelen topluluğun hareketlerinin izlenmesi ve bilgi akışı sağlanması için görevlendirilen Muhabere Elektronik Şube Müdürlüğü (MOBESE ve telsiz) görevlilerine ilaveten tüm birimlerden toplam 2.044 personel planlaması yapılmıştır.

iv. Özel Harekat Şube Müdürlüğünce yeteri kadar personel, talep edilmesi hâlinde görev almak üzere hazır bulundurulmuştur.

v. Ankara Tren Garı ile miting alanında yeteri kadar itfaiye, ambulans ve zabıta görevlendirilmiştir.

vi. Ankara Vali Yardımcısı başkanlığında Güvenlik, Terörle Mücadele ve İstihbarat Şube Müdürlükleri, İl Jandarma Komutanlığı, Büyükşehir Belediyesi EGO Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı ve İl Sağlık Müdürlüğü görevlilerinden oluşan Asayiş Harekât Merkezi (Kriz Merkezi) oluşturulmuştur.

vii. Bomba İmha ve İnceleme Şube Müdürlüğüne bağlı yeterli sayıda görevli tim ve bomba arama dedektör köpek timleri ile birlikte ilk toplanma alanı ve Sıhhiye Meydanı'na kadar olan yürüyüş güzergâhında bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

viii. Saat 09.00'da güvenlik şube müdürü tarafından Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü ekipler amirine arama noktalarına yakın yerlerdeki kamyonet ve panelvan tipi araçların uzman ekiplerce kontrol edilerek kaldırılması talimatı verilmiştir.

ix. Miting alanı ve bu alana çıkan cadde ve sokaklar trafiğe kapatılmış, belirli yerlerde giriş arama koridorları ve polis zinciri oluşturulmuştur. Arama noktaları ve polis zincirinde görev almak üzere sekiz adet, toplamda ise 13 adet İl Emniyet Müdürlüğü birliği görevlendirilmiştir.

x. Miting alanında bulunan vatandaşların dışarıya çıkması sağlandıktan sonra miting için kurulan platform, platform çevresi ve miting alanında bomba arama dedektör köpek timleri kullanılarak bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

13. İdare Mahkemesi 31/12/2018 tarihinde davanın maddi tazminat istemi yönünden reddine, manevi tazminat istemi yönünden ise kısmen kabulüyle başvurucuya 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesine ilişkin geniş çaplı açıklamada bulunulan karar gerekçesinde, terör saldırısı niteliğini haiz olay nedeniyle yaralanan başvurucunun yaşadığı elem ve üzüntü sonucu oluşan manevi zararının tazmini talebinin 5233 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, bu bağlamda başvurucunun duymuş olduğu acı ve üzüntü ile orantılı olarak manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne karar verilmesinin uygun olduğu belirtilmiştir.

14. Başvurucu ile davalı İçişleri Bakanlığının istinaf istemleri Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) tarafından incelenmiştir. İstinaf Mahkemesi hükmün maddi tazminata ilişkin kısmının onanmasına, manevi tazminata ilişkin kısmının kaldırılmasına ve manevi tazminat talebinin kısmen kabulüyle başvurucuya 10.000 TL ödenmesine 11/12/2019 tarihinde karar vermiştir.

15. Başvurucu ile davalı idareler, İstinaf Mahkemesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 15/12/2020 tarihinde temyiz talepleriyle ilgili kararını vermiştir. Karar gerekçesinde öncelikle Dairenin yerleşik içtihadı uyarınca terör olayları sonucu bir zarar ortaya çıkması ve idarenin gerek hizmet kusuru gerekse kusursuz sorumluluk hâllerinin olayda bulunmaması durumunda 5233 sayılı Kanun kapsamında gerekli inceleme ve araştırma yapılarak karar verileceğini belirtmiştir. Gerekçenin devamında aynı olayı temel alan uyuşmazlıklarda farklı idare mahkemeleri tarafından verilen ara kararları üzerine Ankara Valiliği (emniyet birimleri) tarafından verilen cevaplarda emniyet birimlerine konuya ilişkin ihbarda bulunulmadığının belirtildiğini açıklamıştır. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ön inceleme raporunda Terörle Mücadele Daire Başkanlığının Ankara dâhil olmak üzere çok sayıda emniyet birimine ilettiği, DEAŞ'ın canlı bomba gibi eylemlerde bulunma hazırlığı yaptığı yönündeki yazısının toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde emniyet tedbiri almakla görevli güvenlik şube müdürlüğüne iletildiği yönünde bir bilgi/belge bulunmadığını vurgulamıştır. Bununla beraber birden fazla birimle paylaşılan söz konusu yazı nedeniyle elinde istihbari bilgi bulunan idarece önceki standart uygulamadan ayrılarak bu bilgiyi ilgili birimlere iletmesi, güvenlik tedbirleri alması noktasında gerekli hassasiyet ve özenin gösterilmediğinin düşünülebileceğini ancak söz konusu yazı nedeniyle idarenin hizmet kusuru temelinde sorumlu tutulabilmesi için bu yazının yer, zaman ve kişi bakımından somut bir içeriğe sahip olması gerektiğini, bu bağlamda olay öncesine ilişkin olarak idarenin hizmet kusurundan bahsedilemeyeceğini ifade etmiştir. Daire gerekçede ayrıca İçişleri Bakanlığının ön inceleme raporu ve Ankara Valiliği tarafından sunulan Olay Tutanağı ile emniyet tedbirleri konulu yazı temel alınarak idarenin önceki uygulamaları doğrultusunda açık hava toplantılarında toplanma yeri ile ilgili herhangi bir genel aramanın yapılmadığını, yeterli sayıda emniyet personelinin görev yaptığını,

önleyici ve güvenliğe yönelik bomba aramalarının yapıldığını belirterek idarenin bu yönden de kusurunun bulunmadığını değerlendirmiştir. Yaralılara müdahale yönünden de olay yerinde yeterli sayıda ambulansın görevlendirildiğini, sadece 65 dakika içinde tüm yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiğini, sağlık hizmetinin sağlanması bağlamında bir iletişim aksaklığı yaşanmadığını belirterek idarenin bu bakımdan da hizmet kusuru olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sonuç itibarıyla somut olayda idarenin hizmet kusurunun ve/veya kusursuz sorumluluğunun söz konusu olmadığını ifade ederek İstinaf Mahkemesi hükmünü onamıştır.

16. Başvurucu, nihai hükmü 7/8/2021 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 24/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu;

i. İzin alınarak yapılacak mitingde bombalı saldırı gerçekleştirileceğine dair gerçek ve yakın bir riskin varlığına rağmen bu riskten haberdar olan kamu makamlarının sahip oldukları yetkiler kapsamında ve makul ölçüler çerçevesinde riskin gerçekleşmesini önlemek için gerekli önlemleri almadığını,

ii. Güvenlik güçlerinin olaydan sonra ölenlere müdahale edenlerin ve yaralılara yardım edenlerin üzerine gaz bombası atıp ambulansların olay yerine ulaşmasını geciktirdiğini, olayda yeterince acil sağlık hizmeti sunulmadığını,

iii. Yargılama makamlarının ileri sürdüğü iddiaları dikkate almadan, yeterli araştırma yapmadan ve olayda hizmet kusurunun neden bulunmadığını açıklamadan sosyal risk ilkesine dayalı olarak yetersiz manevi tazminata hükmettiğini belirterek yaşam hakkı, adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, öncelikle başvuru lehine sosyal risk ilkesi uyarınca hükmedilen manevi tazminata işaret edilerek başvurunun uğradığı zararın giderildiği ve bu nedenle mağdur sıfatının ortadan kalkıp kalmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlık görüşünde esasa ilişkin olarak İdare Mahkemesi, İstinaf Mahkemesi ve Danıştay tarafından olayın hangi koşullar altında meydana geldiğini ortaya koymaya elverişli bir yargılama yapıldığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

21. Başvurucu, güvenlik güçlerinin olaydan sonra ölenlere müdahale edenlerin üzerine gaz bombası atıp ambulansların olay yerine ulaşmasını geciktirdiğini ileri sürse de ölen herhangi bir yakınının varlığından söz etmemiştir. Bu nedenle başvurunun anılan

iddiasının yaşam hakkı veya Anayasa ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanındaki bir başka hak, özgürlük veya yasak kapsamında incelenmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

22. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkün olup bu inceleme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü nitelikte olup olmadığı, maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçlarının değerlendirilmesi gerekir (*Mehmet Karadağ* [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; *Yasin Ağca* [1. B.], B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 10, 109). Başvuruya konu terör saldırısı, miting için toplanan kalabalığın bulunduğu alanda bomba patlatılması suretiyle gerçekleşmiş olup öldürücü niteliği konusunda şüphe bulunmayan bu saldırı nedeniyle 100'den fazla kişi hayatını kaybetmiş; aralarında başvurunun da olduğu çok sayıda kişi yaralanmıştır. Bu nedenle başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenebileceği sonucuna varılmıştır.

23. Başvurucunun bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği, açtığı tazminat davasında da aksi yöndeki olgulara rağmen idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşıldığına ve yetersiz manevi tazminata hükmedildiğine yöneliktir. Bu nedenle başvurunun yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmesi gerekir.

24. Başvuruya konu terör saldırısında yaralanan veya yakınları vefat eden pek çok kişi tarafından saldırının öngörülebilir ve önlenebilir olmasına rağmen idarenin saldırıyı kusuru nedeniyle önleyemediği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine çok sayıda başvuru yapılmıştır. Bu başvurulara konu yargı süreçlerinin bir kısmında olayın meydana gelmesinde idarenin kusurunun bulunmadığı sonucuna varılmış ancak bu sonuca nasıl varıldığı konusunda bir gerekçe sunulmamış; bir kısım yargı sürecinde ise idarenin olayın meydana gelmesinde kusuru olduğuna ilişkin iddialar hakkında hiçbir değerlendirme yapılmadan sosyal risk ilkesi çerçevesinde inceleme yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi, birinci grup yargı süreçlerini yaşam hakkının usul boyutu kapsamında incelemiş ve idari yargı mercilerinin Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği titizlikte inceleme yapmadığı zira uyumsuzluğun çözümü için gerekli delilleri toplamadığı ve/veya başvuru sahiplerinin iddialarını karşılamadığı sonucuna varmıştır (örnek kararlar için bkz. *Hasan Kılıç* [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021; *Okan Aladağ* [2. B.], B. No: 2019/20420, 24/11/2021). İkinci grup yargısal süreçleri ise yaşam hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkı kapsamında incelemiştir. Bu başvurularda Anayasa Mahkemesi başvuru sahiplerinin iddiaları yönünden teoride ve uygulamada etkili olan tam yargı davası yolunun meselenin yalnızca sosyal risk ilkesi çerçevesinde ele alınması nedeniyle etkisiz kılınp yaşamı koruma yükümlülüğüne yönelik ihlalin tespit edilmesi hususunda başvurulara başarı şansı sunulmadığını değerlendirmiştir (örnek kararlar için bkz. *Celaleddin Çakmak* [2. B.], B. No: 2018/22072, 11/3/2021; *Ali Hıdır Tekin* [1. B.], B. No: 2018/35243, 15/9/2021). Eldeki başvuruya konu yargısal süreçte Daire, toplanan deliller çerçevesinde saldırının önlenmesinde idarenin kusurunun bulunup bulunmadığı konusunda ayrıntılı değerlendirmeler yapmış ve idarenin kusurunun bulunmadığına kanaat getirmiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin daha önce karara bağladığı başvurulardan ayrılan bu başvuruda, hem yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu hem de etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu incelenmelidir.

25. Anayasa Mahkemesi *Hasan Kılıç* başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk ilkesi uyarınca başvuru lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitle bulunulmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 41-43). Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

1. Yaşam Hakkının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

27. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (*Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri* [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 35).

28. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin yaşam hakkına yönelik tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (*İpek Deniz ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; *T.A.* [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğu kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (*T.A.*, § 136; *Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri*, § 36) hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (*Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya* [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Bu ödev, bireylerin yaşam hakkının terörden kaynaklanan bir tehdit altında olduğu durumlar için de söz konusudur (*Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya*, § 62).

29. Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (*Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya*, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olursa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirindedir (*Bilal Turan ve diğerleri* (2) [1. B.], B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59; *T.A.*, §§ 136, 137; *Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri*, § 37).

30. Başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihten önce 2015 yılı Haziran ayında Diyarbakır'da, 2015 yılı Temmuz ayında ise Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde kitlesel kalabalığa yönelik terör saldırıları yapılmıştır. Bu bakımdan olayın meydana geldiği dönemde önceden

duyurulan ve izin verilen büyük ölçekli kitlesel etkinliklere yönelik terör saldırılarının önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması konusunda bir yükümlülük doğduğu söylenebilir. Bununla birlikte anılan yükümlülük mutlak nitelikte değildir ve bu yükümlülüğün oluşması devletin somut olaydan sorumlu olup olmadığına, kamu makamlarının 10/10/2015 tarihinde yapılacak etkinliğe katılacak kişilerin yaşamlarına yönelik gerçek ve yakın riski bilip bilmediklerine veya bilmelerinin gerekip gerekmediğine, biliyor ya da bilmeleri gerekiyorsa saldırı riskini önlemek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek gerekli önleyici tedbirleri alıp almadıklarına bağlıdır (Suruç'taki saldırı olayından kamu makamlarının sorumlu olduğu iddiasıyla yapılan başvuruda yapılan benzer değerlendirme için bkz. *Ali Sadet ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2018/6838, 8/6/2021, §§ 83-86).

31. Daire kararındaki tespitler (bkz. § 15) ve *Hasan Kılıç* başvurusundaki bilgi ve belgeler nazara alındığında başvuruya konu olaydaki hiçbir unsur kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriye katılanların hayatlarına yönelik belirli, somut ve yakın bir tehdit bulunduğunu bildiklerine veya bilmeleri gerektiğine işaret etmemektedir. Ayrıca yetkililerin gösteriye katılan kişilerin güvenliğini sağlamak amacıyla gösteri alanına barikat kurulması, iki binin üzerinde personel görevlendirilmesi, miting alanına girenlerin aranması, alan ve çevresinde patlayıcı madde araması yapılması gibi makul olarak kabul edilebilecek bir dizi tedbir aldığı da (bkz. § 12) görülmüştür.

32. Terör saldırısı gerçekleştikten sonra da yetkililerin acil kurtarma hizmetlerinin derhâl olay yerine gönderilebilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri aldığı, olayın ağırlığıyla oluşan kaos ortamına rağmen nispeten hızlı bir şekilde yeterli tedavinin sağlandığı görülmüştür (bkz. § 11). Başvurucunun öne sürdüğü şekilde polis saldırıdan hemen sonra kalabalığı dağıtmak ve kolluk kuvvetlerinin olay yerine erişimini sağlamak için göz yaşartıcı gaz kullanmışsa da bu uygulamanın sağlık çalışanlarının yaralılara ilk yardımı sağlamak için hızlı bir şekilde müdahale etmesini herhangi bir şekilde engellediği yönünde tespit yapılamamıştır. Kaldı ki başvuru, yeterli acil sağlık hizmeti sunulmayanlar arasında olduğunu veya olay yerinde kolluk görevlilerince kullanılan gaza maruz kaldığını iddia etmemiştir.

33. Belirtilen bu hususlar ve 12.00-16.00 saatleri arasında yapılacak olan gösterinin hazırlıklarının devam ettiği sırada henüz gösteri başlamamışken saat 10.04'te peşi sıra iki patlamanın gerçekleştiği hususu da gözönüne alındığında Anayasa Mahkemesinin genel anlamda var olduğu kabul edilen terör saldırısı riskinin idare tarafından hafife alındığını veya bu risk açısından daha iyi planlama ve diğer önleyici tedbirlere başvuru olarak gerçekleşen neticenin önlenebileceğini değerlendirebilecek bir konumda olmadığı anlaşılmıştır.

34. Yapılan belirlemeler ışığında kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriyle ilgili olarak öngörülebilen, ciddi ve yakın bir terör saldırısı tehdidinin varlığından habersiz olduğu ve bu tür bir terör saldırısını önlemenin doğasında var olan özel zorlukları gözönünde bulundurularak kamu makamlarının yaşamı koruma yükümlülüğü açısından üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmediğinin söylenemeyeceği kanaatine ulaşılmıştır (aynı olay hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. *Selçuk/Türkiye*, B. No: 23093/20, 9/7/2024).

35. Açıklanan gerekçelerle somut başvuruda yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

2. Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

36. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (*T.A.*, § 134; *Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri*, § 38).

37. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemişse etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (*Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

38. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (*Perihan Uçar ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52; *Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri*, § 39) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (*Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş* [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73; *Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri*, § 40).

39. Başvurucunun yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği yönündeki iddiası idarenin hizmet kusurunun tespit edilip bunun neticesinde doğan zararlardan sorumlu tutulması gerekirken bu husus gözardı edilerek taleplerinin kısmen reddedilmesine yöneliktir.

40. Dairenin nihai kararında, hizmet kusurunun hatta kusursuz sorumluluk hâlinin bulunmadığı sonucuna ulaşılırken terör saldırısından önce mevcut olan bilgilere dayanılarak durumu değerlendirilmiş ve yetkililerin terör saldırısının yakın olduğunu gösterecek herhangi bir bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca kararda söz konusu gösteriyle ilgili olarak yetkililer tarafından yeterli güvenlik önlemlerinin alındığı, yaralıların ambulansla en yakın hastanelere tahliye ettirilmesi nedeniyle saldırıdan 65 dakika sonra olay yerinde hiç yaralı kalmadığı, saat 10.05'te 112 Acil Servis arandıktan 33 saniye sonra acil servislerin acil bakıma ihtiyacı olanlara öncelik vermek üzere koordine olmaya başladığı ve çeşitli servisler arasında iletişimde herhangi bir kopukluk yaşanmadığı belirtilmiştir. Yapılan yargılama neticesinde başvurucunun manevi tazminat talebi sosyal risk ilkesi uyarınca kısmen kabul edilmiştir.

41. Mevcut durumda yapılan yargılamada yaralanma olayını çevreleyen koşulların tespiti ve başvurucunun iddiaları doğrultusunda idarenin sorumluluğunun belirlenmesi için gerekli makul adımların atıldığı ve elde edilen deliller kapsamında idarenin hizmet kusuru olup olmadığı noktasında nesnel bir yaklaşım sergilenerek gerekli irdelemelerin yapıldığı görülmüştür. Yargılama sonunda ise başvurucunun ispat yükünü hafifleten sosyal risk ilkesi benimsenerek bu ilke uyarınca belli miktarda manevi tazminata hükmedilmiştir. Somut olay açısından yaşamı koruma yükümlülüğü bağlamındaki devletin pozitif yükümlülüğünün ihlal edilmediği sonucuna varılması da gözönünde bulundurulduğunda yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun gerekliliklerinin yerine getirilmediğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvuruda yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

43. Başvurucu, tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, bu iddiaya ilişkin olarak bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

44. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan *Veysi Ado* ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun *ikincil niteliği* ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

45. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelere ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmesizin *başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle* kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

46. Başvurucu, gösteri yürüyüşünün sağlıklı bir şekilde yapılması için gerekli önlemlerin alınmadığını beyan ederek toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru dosyasındaki hiçbir unsur bu iddia hakkında ayrı bir inceleme yapılmasını gerektirmemektedir. Ayrıca başvurudaki temel mesele yaşam hakkının ihlal edilip edilmediğidir ve bu mesele zaten incelenmiştir (bkz. §§ 19-42). Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle* KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.